

BIULETYN

nr 19 (551) • 7 kwietnia 2009 • © PISM

Redakcja: Sławomir Dębski (redaktor naczelny), Bartosz Cichocki, Mateusz Gniazdowski,
Beata Górka-Winter, Leszek Jesień, Agnieszka Kondek (sekretarz redakcji),
Łukasz Kulesa, Ernest Wyciszkievicz

Plan G20 ożywienia i reform gospodarki światowej

Artur Gradziuk

Przyjęty podczas szczytu G20 2 kwietnia br. w Londynie plan ożywienia i reform ma prowadzić do pobudzenia wzrostu gospodarczego oraz wyznacza kierunek reform instytucji systemu finansowego. Zakłada on dofinansowanie globalnych instytucji finansowych o 1,1 bln dolarów i zwiększenie pakietów fiskalnych nawet do 5 bln dolarów. Zapowiedziano też wzmocnienie regulacji i nadzoru finansowego oraz reformę Międzynarodowego Funduszu Walutowego. Jeśli deklaracje zawarte w planie zostaną zrealizowane, to szczyt G20 może okazać się początkiem tworzenia nowego ładu w gospodarce światowej.

Wpływ kryzysu finansowego na realną sferę gospodarki okazał się poważniejszy niż przypuszczano podczas poprzedniego szczytu G20, który odbył się w Waszyngtonie w listopadzie 2008 r. MFW prognozuje spadek globalnego PKB o 0,5–1% w 2009 r., a WTO spadek światowego handlu o 9%. Kraje najbardziej dotknięte kryzysem przyjęły pakiety fiskalne i obniżyły stopy procentowe. Po szczycie w Londynie oczekiwano przede wszystkim zobowiązań zwiększenia wydatków na pobudzenie gospodarki oraz reform instytucji systemu finansowego w celu ograniczenia ryzyka wystąpienia kryzysu w przyszłości. Rezultatem spotkania G20 jest ambitny globalny plan ożywienia i reform, który powinien przyczynić się do osiągnięcia tych celów.

Wzrost i zatrudnienie. W ciągu ostatnich kilku miesięcy członkowie G20 przyjęli pakiety fiskalne o wartości blisko 2 bln dolarów. Do tej pory większość tej kwoty była przeznaczona na dokapitalizowanie sektora bankowego w celu podniesienia płynności finansowej oraz przywrócenia akcji kredytowej. Część wydatków związana jest z tworzeniem miejsc pracy (projekty infrastrukturalne), ich utrzymaniem w przedsiębiorstwach borykających się ze spadkiem zamówień i produkcji oraz celami socjalnymi. Wprowadzono również obniżki podatków. Środki te miały złagodzić skutki kryzysu oraz przyczynić się do ożywienia gospodarczego, lecz wobec skali obecnych problemów wciąż pojawiają się nowe inicjatywy zwiększenia wydatków fiskalnych. Wbrew oczekiwaniom prezydenta USA Baracka Obamy, nie przyjęto globalnego pakietu fiskalnego, niemniej zapowiedziano, że w zależności od potrzeb stymulacja fiskalna będzie zwiększona i do końca 2010 r. może ona wynieść 5 bln dolarów. Również banki centralne, które do tej pory obniżyły stopy procentowe do rekordowo niskich poziomów, będą nadal prowadzić poluzowaną politykę monetarną. Ekspansywna polityka fiskalna i monetarna mają przywrócić normalne funkcjonowanie rynku finansowego, zwłaszcza w zakresie udzielania kredytów, i doprowadzić do wzrostu globalnego PKB o 2% pod koniec 2010 r.

Regulacje i nadzór finansowy. Wady w funkcjonowaniu sektora finansowego, niewystarczające regulacje i nadzór finansowy były głównymi przyczynami obecnego kryzysu gospodarki światowej. Dlatego też przywódcy G20 uznali za konieczne wzmocnienie regulacji i nadzoru w celu ograniczenia ryzyka wystąpienia podobnego kryzysu w przyszłości. Kluczowe znaczenie w tym zakresie ma mieć obejmująca przedstawicieli wszystkich członków G20 Rada Stabilności Finansowej, która zastąpi istniejące Forum Stabilności Finansowej. Jej zadaniem ma być m.in. monitorowanie wdrażania nowych regulacji, identyfikacja zagrożeń dla stabilności finansowej i opracowanie działań mających im zapobiec. Regulacjami w dużo większym stopniu niż dotychczas objęte zostaną fundusze hedgingowe oraz kredytowe agencje ratingowe (odpowiedzialne za niewłaściwe oceny papierów dłużnych

emitowanych w oparciu o kredyty hipoteczne). Postanowiono też przyjąć nowe zasady wynagrodzeń kadry zarządzającej w instytucjach finansowych oraz zakończyć do końca 2009 r. prace nad nowymi, bardziej przejrzystymi standardami rachunkowości. Zapowiedziano również działania wobec tzw. niewspółpracujących jurysdykcji (w tym rajów podatkowych), które nie respektują międzynarodowych standardów w zakresie wymiany informacji podatkowej. OECD opublikowało czarną listę krajów niewspółpracujących, zawierającą Kostarykę, Malezję, Filipiny i Urugwaj, oraz szarą listę krajów, które zobowiązały się do stosowania międzynarodowych standardów, lecz ich nie wdrożyły (m.in. Szwajcaria, Austria i Luksemburg). Choć nowe zasady funkcjonowania systemu finansowego nie mogą zostać stworzone i wprowadzone w życie w krótkim okresie, to szczyt G20 wyznaczył kierunek działań zakładający objęcie wzmocnionymi regulacjami i nadzorem wszystkie istotne instytucje, instrumenty i rynki.

Globalne instytucje finansowe. Najbardziej wymierne decyzje podjęte podczas szczytu G20 dotyczyły Międzynarodowego Funduszu Walutowego, który od wielu lat wymagał reformy. Skuteczność polityki MFW została poddana w wątpliwość po azjatyckim kryzysie finansowym (1997 r.), gdy stawiane przez Fundusz warunki udzielenia pomocy (równowaga budżetowa, prywatyzacja) doprowadziły do jego pogłębienia. Działania USA i UE podjęte w ramach walki z kryzysem (zwiększenie wydatków fiskalnych, przejęcie przez państwo udziałów w podmiotach prywatnych) są skrajnie odmienne od zalecanych przez MFW. Biorąc pod uwagę błędy popełnione w przeszłości oraz wzrost znaczenia w gospodarce światowej największych państw rozwijających się, podjęto decyzję o reformie mandatu, zakresu działania i zarządzania MFW. Dla zwiększenia efektywności pomocy wprowadzono nowe, bardziej elastyczne warunki udzielania pożyczek. Do 2011 r. ma nastąpić reforma podziału głosów w MFW. Najistotniejsza decyzja dotyczyła jednak zwiększenia zdolności pożyczkowej, łącznie o 750 mld dolarów (500 mld z wpłat od członków MFW, 250 mld z emisji SDR – umownej jednostki rozrachunkowej). Te dodatkowe środki MFW oraz 100 mld dolarów z międzynarodowych banków rozwoju mają zostać przeznaczone dla państw rozwijających się i rynków wschodzących, które nie mają wystarczających możliwości budżetowych do pobudzenia wzrostu gospodarczego, na dokapitalizowanie banków, finansowanie handlu, obsługę zadłużenia czy wsparcie bilansu płatniczego. Postanowienia szczytu G20 znacznie wzmacniają rolę MFW w walce z kryzysem globalnym, a zapowiedzi reform mają przywrócić jego wiarygodność i centralne znaczenie dla globalnej stabilności finansowej.

Handel i inwestycje a protekcjonizm. Według analiz Banku Światowego od szczytu G20 w Waszyngtonie na świecie wprowadzono 47 nowych narzędzi mających negatywny wpływ na warunki handlu międzynarodowego. Najważniejsze wśród nich to subsydia w ramach przyjętych pakietów fiskalnych (m.in. wsparcie w wysokości ok. 48 mld dla przemysłu samochodowego, subsydia UE do eksportu masła, sera i mleka w proszku) i cła importowe (np. cła w Rosji na używane samochody, nowe cła Ekwadoru na ponad 600 towarów). Wobec pojawiania się nowych inicjatyw protekcjonistycznych konieczne było zapewnienie, że działania w walce z kryzysem nie będą prowadziły do wprowadzenia nowych barier dla handlu i inwestycji. Przywódcy G20 zobowiązali się do ograniczenia negatywnych skutków podejmowanych działań dla swobody i warunków przepływu towarów, usług i kapitału, oraz do informowania WTO o wprowadzanych nowych instrumentach mogących mieć takie skutki. Ponieważ jednym z rezultatów kryzysu są problemy z finansowaniem handlu, podjęto decyzję o wsparciu kwotą 250 mld dolarów – za pośrednictwem międzynarodowych banków rozwoju – krajowych agencji kredytu eksportowego i inwestycji w celu przywrócenia dostępności kredytu dla przedsiębiorstw prowadzących działalność eksportową. Zobowiązano się również do postępu w negocjacjach WTO w ramach rundy z Doha, lecz trzeba pamiętać, że podobne deklaracje przy okazji innych spotkań nie doprowadziły do oczekiwanych rezultatów.

Wnioski. Przywódcy państw G20 potwierdzili w Londynie, że wobec skali kryzysu są zdeterminowani do podjęcia działań niezbędnych do pobudzenia wzrostu gospodarczego i współpracy w tym zakresie. Dotychczasowa skala krajowych pakietów fiskalnych wraz z deklaracją o przeznaczeniu dodatkowo 1,1 bln dolarów dla międzynarodowych instytucji finansowych jest bezprecedensowa, a mimo to wydatki na walkę z kryzysem mogą być jeszcze zwiększone. Podjęto też decyzje o reformie międzynarodowego systemu finansowego oraz MFW, co wraz z zastosowaniem nadzwyczajnych form interwencji państwa w gospodarce może prowadzić do nowych zasad funkcjonowania gospodarki światowej. Premier Wielkiej Brytanii Gordon Brown zapowiedział koniec ery konsensusu waszyngtońskiego i tajemnicy bankowej. O ile w pełni zostaną wypełnione deklaracje zawarte w planie przyjętym przez G20, to szczyt w Londynie może okazać się najważniejszym spotkaniem pierwszej dekady XXI wieku, wyznaczającym początek tworzenia nowego ładu w gospodarce światowej.